

Dorina RUSU

Constantin
Tănase

Un om serios

POLIROM
2024

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte al sufleorului</i>	7
Actul I. Mai 1944, Săftica	11
Actul II. Mai 1945, București	213
Actul III. August 1945, București.....	259
<i>Notă</i>	275
<i>Bibliografie</i>	279

Era abia opt dimineața când Orient Expressul cu Joséphine și trupa ei a ajuns în Gara de Nord. Era sâmbătă. În ciuda orei, peronul era plin de cucoane frumos îmbrăcate, dornice s-o vadă pe sirena tropicelor. Toți angajații Cărbușului, de la vedete până la mașiniști, erau acolo, cu buchete de bujori sau trandafiri. Trenurile își întârziu plecarea, pentru că mecanicii și călătorii erau pe peron în așteptarea Joséphinei. Aceasta a apărut, zâmbitoare, la fereastra vagonului, iar în mulțime s-a auzit un murmur. Știa să-și facă apariția. Purta un taior negru, elegant, ciorapi de mătase fină și pantofi din piele de șarpe. Am ținut o scurtă cuvântare de bun-venit, în franceză. Curioșii se înghesuiau ca la circ, mai ales că, pe lângă trupă, Joséphine adusese și un struț dresat, pe care a trebuit să-l găzduim și să-l hrănim câteva zile, cât a stat la București. Nu pleca nicăieri fără el. Auzisem că are și un ghepard dresat.

— Bine măcar că n-a venit cu ghepardul, a mârâit Maican.

În trăsură, în drum spre Hotel Athénée Palace, am oprit de mai multe ori, să cumpere flori de la țigănci. Mergeam două-trei sute de metri, la un colț de stradă vedea alte florărese, cu coșuri mari, pline de bujori, maci, hortensii, stânjenei, crini și margarete. N-am mai rămas cu nimic în buzunare în ziua aia.

— Prințesa mea, eu văd că matale ești de-a noastră, i-a zis o țigancă tânără, cu fustă roșie, înflorată și creață.

Joséphine a râs când i-am tradus și mi-a spus că ea e mai albă. Nu avea rost să-mi dau cu părerea, că știu cum sunt femeile.

Până am ajuns la hotel, am vorbit despre spectacolele care urmează, despre viața ei în cartierul sărac din Saint Louis, despre pasiunea pentru dans. Niciunul dintre noi nu vorbea foarte bine franceză, așa că ne înțelegeam.

Mi-a povestit că charlestonul, la origini, se dansa cu niște coliere de scoici, care tremurau pe piele și scoteau un zgomot sec. Că ea l-a reinventat, înlocuind scoicile cu banane și cu pene.

— Dansez de când eram copil și vreau să fiu pe scenă până în ultima zi a vieții, mi-a spus, iar asta m-a impresionat, pentru că era ceea ce-mi doream și eu.

Revista s-a numit *Negru pe alb* și a fost pusă în scenă de Herz, Kirițescu și Vlădoianu. Repetițiile nu au mers grozav. Nu prea era comunicare între ea și echipa Cărbușului. Sperasem să le învețe charleston pe dansatoarele noastre, dar nu s-a întâmplat.

La spectacole, în schimb, Joséphine și-a făcut treaba ca la carte: a dansat cu grație și agilitate și a cântat câteva cântece pline de melancolie, în contrast cu dansurile ațățătoare. Am avut mai multe spectacole, la Ploiești și la București. S-au vândut toate biletele. Toată lumea voia s-o vadă dansând pe sirena tropicelor, îmbrăcată doar în fustița cu banane. Una dintre reprezentații a fost pe 3 iunie, chiar în ziua în care ea împlinea douăzeci și doi de ani. Era frig și ploaie, așa că s-a ținut la Eforie. A fost bine, doar că nu încăpeau prea mulți oameni. Mulți au așteptat afară, uzi leoarcă, în speranța că vor prinde un loc. În sală, lumea a aplaudat-o în picioare.

Am vrut să ținem ultimul spectacol la Cărăbuș, să vină mai mulți oameni. Era deja întuneric când a început. Trei mii de oameni se înghesuieră pe cele aproape două mii de locuri. De obicei nu lasam să se întâmple asta, dar atunci eram speriat că n-o să recuperez cheltuielile. Norii întunecați stăteau gata să-și golească apa în capul nostru. Eram îngrijorat. Le-am zis tuturor să grăbească numerele de la început, să putem ajunge mai repede la partea în care intra Joséphine. Cum a pus piciorul în scenă, au început să cadă picăturile. Furtuna s-a dezlănțuit pe la jumătatea primului dans. Tuna și fulgera de parcă venea sfârșitul lumii. Era ploaia din coșmarurile mele. Unii s-au ridicat să plece. Încă nu era jumătatea spectacolului, așa că și-au cerut banii înapoi. Au intrat alții, care stăteau la poartă. Joséphine a cerut o umbrelă și a dansat un timp așa, după care a renunțat la ea și a dansat în ploaie. Penele ei faimoase miroseau a cloșcă udă, iar bananele din jurul taliei, muiate, cădeau una câte una. Îmi pare rău că pe vremea aia nu aveam cum să filmăm spectacolele. Ar fi rămas niște imagini de pomină. Au fost mulți care s-au dat bătuți și au plecat. Alții au rămas, în ciuda furtunii. Nu știu cum, dar am dus spectacolul la bun sfârșit.

Nu mi-am scos nici măcar cheltuielile. Nu au fost doar onorariul Joséphinei și al celorlalți invitați, dar și multe altele: Orient Expressul, hotelul, propaganda în ziare. Deși am băgat atâția bani în el, nici măcar n-a fost cel mai bun spectacol al nostru. Textul nu prea avea haz. Actorii și balerinele parcă nu erau în largul lor. Doar ea a fost foarte bună.

Chiar și așa, eu zic că a fost un câștig. Lumea ține minte și azi că eu, Tănase, am adus-o pe Joséphine Baker la București. Sigur, în lumea spectacolului e important profitul, dar sunt și momente când e important să aduci ceva nou, să te aventurezi pe terenuri pe care alții nu au îndrăznit să calce.

Aducerea Joséphinei a fost o aventură pentru mine. Cât despre ea, cred că transforma în aventură orice călătorie. Îi plăcea să se dea în spectacol și în afara scenei.

Într-o zi, la repetiții, mi-a spus că vrea să meargă la plimbare pe cel mai cunoscut bulevard din oraș și să intre într-un local frecventat de oameni celebri.

M-am prezentat în fața hotelului. Struțul o aștepta, înhămat la trăsura mică, de un loc. A ieșit din hotel, îmbrăcată cu niște pantaloni negri din mătase, largi și unduitori. A urcat, a tras de hățuri, struțul a plecat, iar eu am pornit la plimbare pe lângă, privind spectacolul. Oamenii se opreau, se mirau, își dădeau coate. Joséphine îi saluta, cu zâmbetul ei strălucitor, cu o înclinare ușoară a capului. Cine nu auzise până atunci că perla neagră e la București a aflat după plimbarea aia.

Struțul mergea agale. Când a ajuns în dreptul Capșei, a coborât cu mișcări grațioase și a intrat. Am rămas să păzesc animalul, nu voiam s-o ia la goană pe Calea Victoriei sau să-l fure cineva și să mai am o cheltuială în plus. Am urmărit tot ce s-a întâmplat. Spre Calea Victoriei, Capșa are un perete mare de sticlă, prin care cei dinăuntru, îndeosebi scriitorii, se uită, când nu sunt prea adânciți în discuții, la

femeile care trec pe stradă. Când a intrat Joséphine, înăuntru erau, ca totdeauna, doar bărbați, discutând aprins la mese. La o masă erau A. de Herz, Kirițescu și Carandino. Mai în spate, la mesele politicienilor, am văzut un subsecretar de stat vorbind cu un parlamentar. L-am zărit și pe Rebreanu. Toți au amuțit când Joséphine, cu tinerețea ei triumfătoare, cu culoarea aceea de abanos și pantalonii care unduiau, și-a făcut apariția în mijlocul cafenelei. Nu se uita în jur, dar știa ce efect provoca. S-a așezat la o masă și a zis: „Vreau și eu ce beau ei“. Cred că voia să-i provoace. Și-a băut șvarțul fără grabă, deși puteam să jur că nu-i place. Se uita pe geam și mi-a zâmbit. Vedeam că e conștientă de efectul pe care-l provoacă. De unde când a intrat era gălăgie, căci la Capșa fiecare are ceva de spus, acum vorbeau în șoaptă sau nu ziceau nimic. Și-a terminat cafeaua, apoi s-a ridicat și a pășit spre ușă, ca și cum și-ar făcut ieșirea din scenă. S-a urcat în trăsură și a pornit spre hotel. Eram pe urmele ei, dar nu mă băga nimeni în seamă. În alte zile, oamenii mă opreau să-mi vorbească ori măcar mă salutau. Atunci, toți se uitau la ea. Seara, mulți dintre cei care au văzut-o la Capșa sau pe Calea Victoriei au venit la spectacol. Dovadă că Joséphine știa ce face.

Viitorul și Dreptatea au scris, după aceea, că spectacolul a fost vulgar, pentru că ea a fost prea dezbrăcată. Nu i-am băgat în seamă. Erau ziare de partid. Apărau, cică, bunele moravuri. Asta a fost nimic însă pe lângă ce s-a întâmplat la Viena și Budapesta, unde s-au ținut demonstrații împotriva Joséphinei,

în fața teatrelor. Bucureștenii sunt mai deschiși la minte, sunt bucuroși să spun asta. Or fi fost și unii indignați, dar cei mai mulți au vorbit cu bucurie despre întâmplare, la mult timp după ce s-a petrecut. Cineva chiar m-a întrebat, în glumă, dacă nu cumva am vrut să-i găsec o pereche lui Mitică.

O coridă bucureșteană: matadori bețivi, tauri bătrâni și semințe prăjite

1928 a fost anul în care m-am aruncat în tot felul de aventuri. Aveam idei, curaj și energie să mut lumea din loc. Lumea teatrului de revistă, cel puțin.

În vara aia, am decis să plec în călătorie de documentare în Spania. Nu fusesem niciodată acolo, voiam să văd niște spectacole adevărate de flamenco, la Sevilla, un bolero dansat la el acasă, să ascult ghi-tarele, să mă bucur de pasiunea spectacolelor. Am fost fermecat. Am învățat să dansez câte un pic din fiecare și mi-a plăcut. M-au făcut să mă simt tânăr și viu.

Însă ce e mai important abia urmează. Cum să fiu în Spania și să nu mă duc să văd măcar o luptă cu tauri?

Prima corida am văzut-o la Sevilla, în Plaza de Toros. Prin tot orașul erau afișe colorate, care anunțau evenimentul. Acolo, lumea merge la luptele cu tauri cum merg eu cu prietenii la fotbal, la meciurile venusiștilor. Sau la cursele de cai.

Am luat bilet la *barrera*, unde puteam să văd bine ce se întâmplă în arenă, destul de aproape să